ÜNİVERSİTENİN ÖLÜMÜ

Oruc ARUOBA

YENİ çıkarılan Yüksek Öğrenim Kanunu (YÖK), çok tartışıldı kamuoyunda, birçok sakıncaları, bozuklukları gösterildi, eleştirildi. Burada, bunlara girmeden, genel bir noktaya işaret etmek istiyorum: Üniversitelerin, YÖK'le yürürlükten kaldırılan, kendi adlarına bir yasaları vardı eskiden (1750 sayılı yasa); bugün ise, adında "Üniversite" ibareti bulunan bir yasa yoktur. Hatta "Üniversite", YÖK içinde bir bölüm adı bile oluşturmuyor, bu ibare yalnızca "Üniversitelerin Organları" adlı bölüm başlığında geçiyor.

Bu, bir hukuksal ayrıntı gibi görülebilecek nokta kanımızca şunu göstermektedir: Bu yasayla, Üniversite, bütünlüğe sahip bir kuruluş olarak ortadan kaldırılmıştır. Bugün Türkiye'de, hukuksal bütünlüğe, birliğe sahip bir kurum olarak ortadan kalkan, "Yüksek Öğrenim Kurumu" adlı kuruluşun bir alt-kuruluşu haline sokulan Üniversite, bu yasa işlerse, varlık olarak da ortadan kalkacak, yani ölecektir. Yönetsel özerkliğin kaldırılışının en temeldeki anlamı da budur.

Burada yönetsel özerklik kaldırılınca 'bilimsel' özerkliğin de kalmayacağını göstermeye çalışmayacağım; bu da birçok kez yazıldı, gösterildi. Bunun yerine, bir üniversite nasıl, hangi koşullarda yaşar; bunu göstermeye çalışacağım, ki, bu koşulların YÖK'le birlikte ortadan kalkmasıyla, üniversitenin ölmüş olmasından ne anladığım açıklık kazansın.

ÜNİVERSİTE NASIL YAŞAR?

"Üniversite" sözcüğüne çeşitli dilsel kaynaklar yakıştırılır: "Evrensellik" ("universitas" kökü), "bütünlük" ("universus" kökü), "hakikatin birliği" ("uni-veritatis" kökü) vb. Bunlardan biri, ilginç bir anlama gelebilir: "versari/versatus" kökü, "yaşamak, bir yerde bulunmak, bir işle uğraşmak" gibi anlamlara gelir. Bu köke dayanarak "uni-versari"den, "tek bir iş için yaşamak, tek bir işle uğraşmak" gibi bir anlam çıkarabiliriz.

İşte, üniversitenin varlık temeli, bu iş-yaşam birliğidir. Üniversiteler, çeşitli bilgi dallarında bu iş-yaşam birliğini benimsemiş kişilerin birarada gelmeleri sonucu oluşan bütünlükler olarak yaşarlar.

Böylece bir üniversite, kendi içinde bir gelenek oluşturur. Bu bütün, her seferinde varolan bilim geleneğiyle, bu bütün içinde yetişerek, bu bütünü seçerek ona katılan yeni üyelerin gelişmeleriyle, ona yenilik getirmeleriyle de ilerler. Zamanla, daha çok yüzyıllık aşamalarla, üniversitenin geleneği değişir, ama, tarih boyunca kesintisiz bir gelenek oluşturur. Bu yolla üniversiteler, çok uzun ömürlü canlı varlıklar gibi, yaşam bulurlar, yaşarlar.

Bu sürecin bazı koşulları vardır:

İlkin, yeni üyelerin yetişmeleri ve üniversite bütünlüğüne katılmaları, ancak, eski üyelerin kararlarına ve seçmelerine bağlı ise, bu gelenek oluşabilir, sürebilir.

İkincisi, yeni üyeler, ancak hangi geleneğe katıldıklarını, kimlerle birlikte çalışacaklarını bilerek üniversite bütünlüğüne, kendi seçimleriyle katılabiliyorlarsa, bu gelenek oluşabilir, sürebilir.

Üçüncüsü, eski ve yeni üyeler, çalışmalarını ve karşılıklı ilişkilerini, bunlarla ilgili, biribirlerinden başka kimseye hesap vermek zorunda kalmadan tam özgür bir tartışma ortamında, gündelik sıkıntılardan, gelecek kaygılarından her bakımdan arınmış bir ortamda yürütebiliyorlarsa, bu gelenek oluşabilir, sürebilir.

Bu koşullar açısından, bu koşulları ne ölçüde gerçekleştirdiğini görmek için YÖK'e bakınca, Türkiye'de Üniversite'nin öldüğünü niçin ve ne anlamda düşündüğümüz anlaşılabilir. ●

Arayış Dergisi, 21 Kasım 1981, Sayı: 40

EVV3L; http://evvel.org
Oruç Aruoba İlgileri; http://evvel.org/ilgi/oruc-aruoba